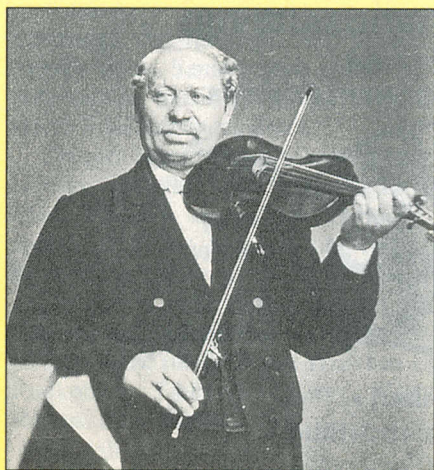

Dansens og musikkens rødder 28

Dobbelt Kvadrille fra Sønderborg

af Per Sørensen

Sønderborg Dobbelt Kvadrilles store popularitet skyldes ikke kun den forholdsvist "enkle" dans - men i ligeså høj grad musikken, "der går lige ind i øret". Det er sjældent, at vi i vort folkedanserepertoire kender til komponisterne af dansemelodierne; men sådan er det ikke med melodien til Dobbelt Kvadrille, da den er blevet komponeret af ingen ringere end H. C. Lumbye i 1861.

H. C. Lumbye (1810-1874).

Melodien blev dog ikke komponeret til dansen fra Sønderborg, men blev komponeret i en helt anden anledning. Musikere i Sønderborg har så på et senere tidspunkt "lånt" melodien til Dobbelt Kvadrille.

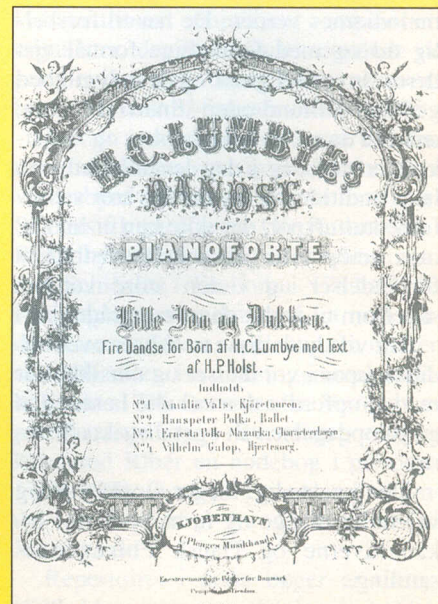
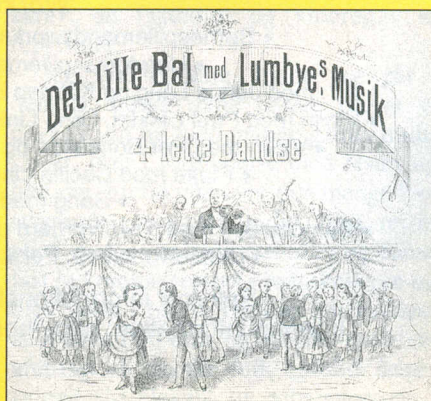
I 1840-1850'erne blev det almindeligt, at døtre af "de gode familier" i byerne skulle lære at spille Fortepiano (klaver). For at det kunne lade sig gøre, krævedes det, at der fandtes musikalsk, pædagogisk undervisningsmateriale for børn til denne klaverundervisning. Se Otto Haslunds vidunderlige billede "En koncert" fra 1887. Billedet tilhører Statens Museum for Kunst.

Flere komponister begyndte derfor at lave små, enkle melodier til undervisningsbrug. De 2 komponister, der var mest aktive på området, var Emil Hornemann (1809-1870), der udgav en lang række af hefter med navnet "Album for Børn" - og så H. C. Lumbye, der i 1861

begyndte at udgive hefterne "Lette Danse for Børn" (der udkom 12 hefter fra 1861-1872). Hvert hefte havde 4 dansemelodier, som musikalsk var lette at spille. Under hver dansemelodi var der skrevet en tekst, så man også kunne bruge melodierne til sang. Teksterne havde et overordnet tema, som gik igen i alle 4 danse. Melodierne har sikkert også været flittigt brugt på danseskolerne, når der skulle indøves de gængse par-

danseformer. Se uddrag af den morsomme nodeforside¹ fra ca. 1870-75, hvor børn danser til Lumbyes musik.

Originalnoden fra 1861.²

Netop i det første hefte fra 1861, der hedder "Lille Ida og Dukken", træffer vi melodien til Sønderborg Dobbelt Kva-drille. Det er den 4. melodi og hedder "Vilhelms Galop, Hjertesorg".

Handlingen i teksten i de 4 danse, som i øvrigt ikke er skrevet af Lumbye, men af forfatteren H. P. Holst, er følgende: Den lille pige, Ida, har en dukke, der hedder Grethe. Hun leger med dukken, og hver gang, Ida ikke hører efter, hvad forældrene siger, giver hun dukken Grethe skylden. I 1. dans (Amalie Vals) skal familien ud at køre; men Ida kan ikke blive færdig, så dukken må stå for tur. I 2. dans (Hanspeter Polka) leger Ida, at hun og dukken skal til bal. I 3. dans (Ernesta Polka-Mazurka) har Ida fået en dårlig karakter i karakterbogen. Det er faderen ikke tilfreds med - Ida slår det dog hen med, at det er dukkens skyld. I 4. dans (Vilhelms Galop) leger Ida igen med dukken. Hun har lagt duk-

ken ned og leger, at den er død, da den har lukkede øjne. Så Ida be'r til, at dukken vil lukke øjnene op igen. Her er den originale node med tekst - dog i et oplag fra ca. 1888, hvor teksten ikke er skrevet på gotisk.

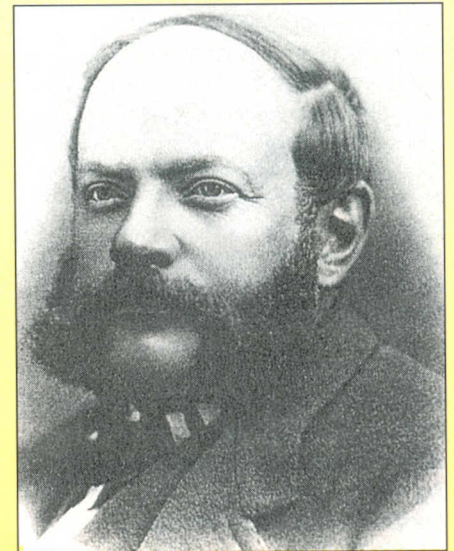
Jeg har prøvet at finde ud af, hvornår bevægelige øjne på dukker blev opfundet. Det blev de i Tyskland i 1854, så det var en forholdsvis ny opfindelse i 1861, hvor H. P. Holst skriver teksten til Lumbyes melodi.

Allerede året efter, i 1862, blev alle melodierne fra "Lille Ida og Dukken" genbrugt med ny tekst til Sangcyklusen "Den svenske student i Tivoli" af tekstforfatteren W. Rantzau³. Den ny tekst blev forfattet i forbindelse med et nordisk studentermøde i København og sunget af Sophie Valentin i Tivolis sangerinde-pavillon "Slukefter". I vor melodi var det nu den svenske student

og den unge, danske pige, Anna, der var forelskede. Studenten spurgte Annas forældre om lov til at gifte sig med hende. Han fik tilladelse, fordi han var skandinav.

Det er dog en helt anden tekst, vi kender til melodien.

Den stammer fra en skillingsvisse af Julius Strandberg fra ca. 1862-1863 - "O luk de søde Øine op engang endnu".

Julius Strandberg (1834-1903)

Julius Strandberg var en uhyre produktiv skillingsvisse-producent og havde flair for, hvad der var "oppe i tiden". Skillingsvisen må have været forholdsvis kendt, da den kom i forskellige udgaver⁴ og mange oplag.

6

VILHELM GALOP.

Nr. 4. Hjertesorg.

Ida

O Gud, hvad er det? hvad fattes Dig dog? O luk dog Øi - et op! hvis Du bli-ver syg, saa

doer jeg af Sorg, som Iis er alt min Krop! hør nu er det nok! Lad ver med den Spøg! Vil

strax du paa mig see! Du so-ver jo ei, Du dril-ter mig blot. O Grethe, see op og lee!

In-gen paa Jord har to Øi - ne saa blaae, al-tid saa tro-fast paa mig de jo saae,

hvad har jeg gjort, at du luk-ker dem i? Nu er min Gle-de paa Jorden reent for-bi.

O luk de sø de Øi - ne op en-gang end - nu, en-gang end -

nu! Jeg bli-ver al-drig glad i Ha, hvis jeg ik-ke meer skal see dem du.

O luk de søde Øine op engang endnu!

Ny Vise til Mel. af lille Ida og Dukken.

Af J. S.

Og:

Minutet.

Priis: 4 Skilling.

Tredie Oplag.

Kjøbenhavn.

B. Strandberg's Forlag.

Sæes i Commissionshandlen, Holmensgade Nr. 18

I dag synger folkedanserne kun første vers; men visen har faktisk tre vers. Selvom jeg tidligere har skrevet hele visen i Hjemstavnsliv⁵, kommer den her igen uforkortet:

O, luk de søde Øine op!

*I Selskab saae jeg første Gang
Min søde lille Brud,
Hun lærte mig der saa smuk en Sang
Om Kjærlighedens Gud,
Med yndigt Smil paa Rosenkind
Var Anna smuk som Faa,
Og Sangen sig præged i mit Sind,
Dens Omkvæd var som saa:
"Ingen paa jord har to Øine saa Blaa,
Altid saa trofast jo paa mig de saa",
Fortepianoet lød med sit Spil
Ganske fortryllende deiligt dertil.
"O, syng den sang engang endnu,
Engang endnu, engang endnu.
Saa bliver jeg saa glad i Hu,
O, syng for mig igen, o Skjønne, Du"*

*To Aar henrandt, jeg rejste bort,
Til Schweizeralpen hen,
Jeg savnede Danmark, o saa haardt,
Jeg eied ingen Ven.
En Aften stund jeg gik min Gang
Alene i det Fri,
Da hørte jeg, at en Stemme sang
Min danske Melodi:
"Ingen paa Jord har to Øine saa blaa,
Altid saa trofast jo paa mig de saa";
Klart lød den Røst ud i Aftenen smuk,
Brystet sig hæved til længselfuldt Suk:
"O luk de søde Øine op,
Engang endnu, engang endnu",
Saa sang hun - underlig i Hu,
Jeg iled til og spurgte: "Hvo er du"?"*

*O, det var hende - Anna her
Og i det fjerne Land,
Hvor sødt dog at mødes, naar man er
Saa langt fra Hjemmets Strand!
Paa Bjerget knælede jeg ned
Saa glad for Annas Fod,
Og tolkede høit den Kjærlighed,
Som slog i Hjertet Rod:
"Ingen paa Jord har to Øine saa blaa,
Altid saa trofast de paa mig jo saa"!
Anna, o lov mig at blive min Brud
Hjemme i Danmark for Verden og Gud!
Og Anna sank saa om og blid
Op til mit Bryst, op til mit Bryst
Og svared Ja! - Alt var saa tyst,
Men nu er hun min Brud i Sorg og Lyst.*

Læg mærke til, at Julius Strandberg "låner" nogle sekvenser fra dukketeksten af H. P. Holst - bl. a "Ingen paa jord har to øjne så blå, altid så trofast jo på mig de så". - Så når I synger om Annas smukke øjne - Ja! Så er det faktisk øjnene på dukken Grethe, I synger om.

Der har, så vidt jeg kan spore, ikke været sunget til Sønderborg Dobbelt Kvadrille i Borgerforeningen, men må tilskrives som en folkedansertradition, da Otterstrøm i Hjemstavnsliv⁶, efter at beskrivelsesheftet var udkommet, fortalte, at han havde lært 1. vers hos en kone i Havnbjerg og senere fik hele skillingsvisen fra en dame i Hillerød.

Som en kuriositet findes der endnu et vers, som er skrevet af Ahrent Otterstrøm i 1934.

Andreas Otterstrøm skrev: "*Min Broder, Seminarielærer Ahrent Otterstrøm, Tønder, spurgte mig forleden Dag, om vi havde en Folkedans, der kunne være Udtryk for en national*

Stemning og kunde bruges af Gymnaster, maaske som Afslutning paa en Opvisning. Jeg svarede, at Dobbelt Kvadrillen egnede sig fortrinligt hertil, hvis der blev skrevet de rette Ord til den. Resultatet af vor samtale foreligger nu i Form af nedenstaaende Sang, og det bliver spændende at se, om Dans, Melodi og Ord kan vinde Indpas blandt vore Gymnaster".

*Det Land, hvor først vor Vugge stod,
Er vant til Kamp og strid,
Derfor fik vi saa stejlt et Mod,
Vor fortid var ej blid.
Men hver Gang Faren rykker nær,
Og der bliver kaldt paa os,
Saa staar vi støt i enig Hær
Og møder List med Trods.
:| Enige lover vi, Kvinde og Mand,
Aldrig det sker, at vi svigter vort Land.
Jublende binder vi her med vor Dans
Danmark, vor Moder, en blomstrende
Krans !:
Vi Karle har saa fast en haand,
Saa brun en Kind, saa dansk et Sind,
Men stærkest binder dog de baand,
Der knyttes af en trofast lille Pigehaand.*

Højtideligt og nationalromantisk er det. Mon der er nogle idrætsfolk, der bruger det i dag? - Eller er man helt gået over til "Og det var Danmark"?

I næste nummer af Hjemstavnsliv afslutter vi historien med at se på nogle af de oprindelige melodier til dansen.

Kildehenvisninger:

1. Findes i Pia & Per Sørensens private samling.
2. Afbilledet i "Lumbye-Katalog" af Dan Fog. Museum Tusulanums Forlag 1995.
3. "Døgnfluer" af W. Rantzau. Wilhelm Hansen, Musik-Forlag 1922.
4. Forskellige udgaver findes på Dansk Folkemindesamling, København.
5. "Gamle danske Almuedanse" af Per Sørensen. Hjemstavnsliv 61. årgang nr. 2-1990.
6. Hjemstavnsliv 5. årgang nr. 2 - juni 1934.